

G. von HUMBOLDT JAIZKIBEL GAILURREAN

Euskal Herriatik igaro diren bidailari arrotzen artean aipamen berezi merezi du Gilen von Humboldt prusiarak. Postdam hirian jaio zen 1767. urtean, argien aldi hura gailendurik aurkitzen zen garaian. Jakintzaz ongi horniturik, filologiaz, literaturaren kritikaz eta politikaz kezkatutik bizitu zen. Ahalmen handiko gizona izaki eta burutu zituen lan guztietan doain sendoa erakutsi zuen; horregatik, Berlin-en Unibertsitatea sortu zuen gizonari ez da gauza erraza bere jakintza zabalean mugak jartzea.

Gure Euskal Herri hau zehar bi bidai egin zituen, lehena 1799. urtean eta bigarrena 1801ean. Euskal hizkuntza zaharrean antzinako epika-poema garrantzitsuren bat aurkitzeko ilusioz etorri zen nonbait, baina gizon hark bere burua liluratzaraino aurkitu zuena gure hizkuntzaren berezitasuna izan zen.

Horrek eraman zuen azterketara. Axular eta Leizarragaren testuak ezagutzeaz gainera, harreman zuzenak izan zituen Astarloa eta Mogelegin. Historiaz ordea Oihenart eta Moret-en lanez gainera Landazuriren geografia. Azken hau Prestamero apaiz jakitun gasteiztarrari esker, norekin izan zituen harremanak. Hargatik, bidaiez idatzi zuena hizkuntz eta historiaren ondo hornituriko eskuizkribuetan ondo lekukotuturik jasoa zuen.

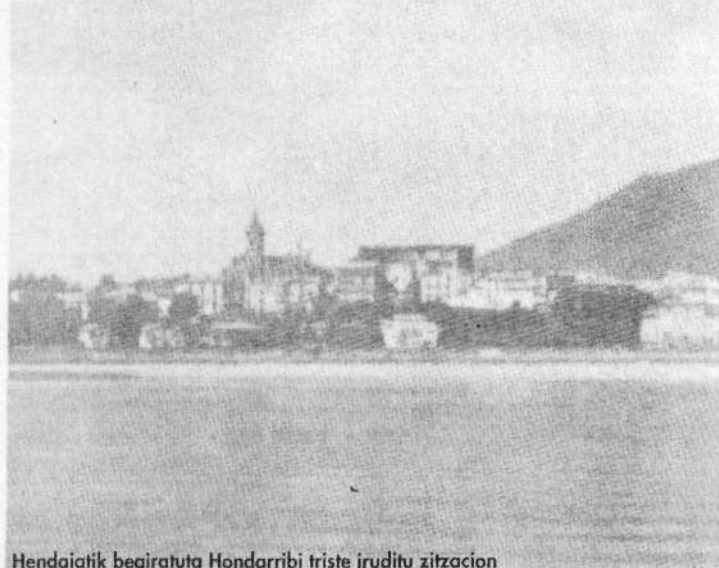
J. Ch. Adelung-en **Mithridates** delako hizkuntz katalogo ospetsuari zuzenketak eta gehigarriak egin zizkion euskarari buruzkoan. Orduetik dugu mundu zabalean gure hizkuntzaganako ospea. Gainera hemen hasi zuen lan horri ekialdekoen ikerketaz jarraitu zuen eta, zientzia gisa, A. Farinelli-ren ustez, lehen aldiz indarrean jarri zuen hizkuntzen arteko konparaketa eta hizkuntzek bere baitarik daramaten nortasun berezia herrien psikologia eta izakera ezagutzeko ahalmena.

Lanok, bere anai Alejandro, Kosmos lanaren egile zenak bildu zituen jakitunei ezagutarazteko.

Eskuizkribu horietan bazen bat **Reiseskizzen aus Biscaya** deritzana, euskaldunei buruzkoa, aipatu ditudan bidaien inguruan bildu zituen berriekin osatua. Horren itzulpenak M. Unamuno, T. Aranzadi, eta G. Garate jaunei zor dizkiogu. Baina, bereziki, Justo Garate nere adiskideri itzulpen eta azterketarik sakonena; 1933. urtean, alde batetik Eusko Ikaskuntzaren aldizkarian **Mithridates** haren euskarari buruzko parte osoaren itzulpena oharrez eta Humboldt-ek Euskal Herriari buruz egin zituen lanen ikerketa zehatz hura Bizkaiko Diputazioak argitaratu zionetik gaur arte etengabe jarraitu bai du gehigarriak erantsiz. Horren lekuko ditugu Espainia eta Amerikari buruzko lan saioak, lehenik Unamunok egin zuen itzulpen eta azterketaren gainean zuzenketaz eta oharrez Espasa-Calpek "Austral" sailean 1951. urtean argitaratua eta oraintsuago zenbait gutun azaltzeaz. Benetan lan nekegaitza Garatek Humboldt-i eskeini diona.

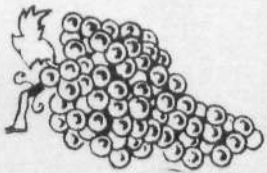
Baina goazen gure inguru honen oroitzenetan idatzi zuenera. Bidaian hemendik igarotzean Jaizkibel mendiarri zion begia. Donibane-Lohizunen egun batzutan atsedenaldia eginda etorri zen Urruña eta Hendaiatik Bidasoaz honutza.

Hendaiatik aurrez-aurre Hondarribia agertzen zaio Txingudi uretan ispilu antzera isladatuz bere eliza handia eta

Hendaiatik begiratuta Hondarribi triste iruditu zitzacion

IRAGARKIAK

GOIKOETXEA
JANARIDENDA

ETXERAKO ZERBITZUA

Zorionak

San Pedro, 51
Tel. 64 10 29
HONDARRIBIA

TXORI
• MERENDEROA •

BONITOA PLANTXAN ETA MARMITAKOA
OLAGARROA OZPINETAN ETA GALIZIAR ERAN

Tel.: 64.01.38 - Farolan - HONDARRIBIA

gaztelua, bere ingurua, muinoan, etxe multzoz eraikia. Iluna eta tristea iruditu zitzaion. Gibeletik mendi altuak ageriz, Higer puntatik Jaizkibel gailurrera arte, zuhaitzik gabe gorri, inarrez. Nere ustez, orduan ere inarra baina ziurrago ota-tzaz betea. Giro horretan nabaritzen du kanpai hotsa meza-tara deiaz.

Honako argitasun hauek eman zituen: Hendaia eta Hondarribiako biztanleek elkarren artean eguneroko harremanetan bizi dira. Herri berdinekotzat sentitzen direlako, hizkuntza berdina mintzatuz, euskalki diferentzia tipien gainetik; bi aldeak beste erresuma batzuetako muga biztanleak baino elkartuago bizi dira. Zakarkeria zeritzen herriak horrela zatitzeari, berez elkarren kide naturalak direnei muga gorrotagarria jartzeagatik. Bertakoak ez bait dute erraz ulertzen kasualitatez bi Estadutan zatituak direla beraien gogo, harreman eta sentipenak kontutan hartu gabe, beren joera eta interesen kontra jarri zitzaaien muga.

Ondotik, izenaren etimologia ematen digu, bere iritziaren arabera. Hondarribiari itsasorantz duen latsaho ondartsutik zetorkiola bere izena. Baina **hondar-ibaia** etimologian oinarritzen zen, **hondar-ibia** beharrez. Hala ere, garai hartarako ez zebilen hain oker. Bizkaiko Ondarroaren esan-nahi berekotzat hartu zuen, gerorantz espainol eta frantsez erak gaizki bihurtu eta nahasi zuenarren.

Xingudi pasatu zuen. Hendaiaetik hain ilun eta tristea iruditu zitzaion hiri barnera sartzeke, Amuterren eskubialdetik ibai ertzetik gora lurren barnekaldetik dijoan bide batetik abiatuz. Bidearen ezkeraldera, azpitik, haltz eta lizardiak eta zenbait baratz utziz, Allerru barrenetik zeharka zijoan kaltzadaz goraka. Handik ikusten zuen hiriaren zerka hautsia, 1794.ean frantsezak egin zuten ondamendia oraindik nabari zela. Amezti batetik Jaizkibel gailurpera hurbiltzeaz, zaldiak utzi eta oinaz, baserritar gaztetxo bat gidari hartuz, gailurreraino igo ziren.

Bockelmann zuen lagun eta baserritar gaztetxoak euskara besterik ez zekienez Humboldt bera ahalegintzen zen zekien apurrarekin, baina alperrik, gaztetxoak maiz "eztakit" ihardetsi beharrean aurkitzen zenez.

Igoera neketsuak ondo merezi zuen. Goitik itsas aldeko ikuspegi ederrari so, berekiko gogoetak azaldu zituen, bertan, begiek inolako trabarik gabe lasai, eguerdi beroan, itsa-

so bare eta bastergabea, uhartze urruti lausoan bista galzen delarik, eta mendiaren eremu soilean itsasoaren iduriz lurra, zerua zein itsasoa era berean bakardadea sakonagotzen dutelarik. Bere ustez, nolako zirrara eragingo zien erro-mar haiei ikuspegi honek, beren Mediterraneotik itsas-golko bakarti honetara etorriz, oihanak zehar klima latzaren nekeak gaindituz, gizon basatien ahotsak entzumen toki-izen guti batzurekin batean; **Vasconia**-ren parte menditsu eta oi-hantsuak eman bai zion, berak dionez, **Olarso** edo **Oearso** izentzat. Zeren, Plinio-k aipatzen zuen **Oearso** Jaizkibel hau izango den ustea agertzen du. Gailurretik itsasalderako bizkarrak ikusiala adierazi zituen, geroago Victor Hugok egingo zuen baino hobeto, noski, batez ere zentzu gehiagorekin. Ez dira asko uhartze horri so holako adierazpenak egin dituztenak.

Berriz bideratuz, Lezo aldera abiatu ziren, gero handik Errederiatik Donostiaruntza jarraitzeko.

Juan San Martin

IRAGARKIAK

ARRAUNLARI

JATETXEA

ZORIONAK

Denokeri eta
Jaiak ondo
pasa!

Butron pasealekua
Casa Etxe Alai
Tel. 64.15.81
HONDARRIBIA

ERRETEGIA - JANTOKIA

OSTARTE

ONDO PASA!!!

Santiago Kalea, 73
Telefona: 64 10 38
HONDARRIBIA

LENTZERIA - MERTZERIA

INKO

ZORIONAK!

SOKOA Merkataldegia
HONDARRIBIA